

BELLPUIIG

ARTA

10 OCTUBRE 1981 N° 22 -IV EPOCA ANY XXII- REVISTA QUINCENAL

Les nostres possessions

S A
J
O R D A N A

(foto:P. Sanxo)

Perseverant en la nostra curolla de retre visita a les possessions d' Artà que ens proposarem darrerament-adormida durant algunes setmanes de descans- anam delitosos d'estampar les nostres anotacions -mestrança d' història i de folklore- als lectors de la nostra revista.

Acomplir aquest propòsit ens ve a esquerra mà per allò de què les possessions-àntics centres humans de primer grau on hi belluguejava la vida, cau de cançons populars, temple de litúrgies camperoles van per avall. Moltes possessions resten avui soladanes i sense habitants.

A la capçalera de "Bellpuig" surten les cases de Sa Jordana, en l'actualitat dins el terme municipal de

Son Servera, però lligada a la nostra història.

Per arribar a Sa Jordana el camí no deixa. Sortint de la Vila pel Coll de N'Abrines heu de prendre el camí vell de Ciutat, passant p'Es Capamunt. Arribareu a les Hortes i al Torrent, antigament anomenats d'En Bertran i vos enfilareu per la Costa de Na Pelada fins que us trobareu a un entreforc de camins. D'aquest lloc parteix el camí que duia al Monestir dels frares (Mostivei). Anant tot dret donarieu a Sa Costa d'en Grua, a la carretera nova de Ciutat. Prenint el camí de l'esquerra (l'antic camí de Binicanella, avui Son Servera) deixareu a ma dreta Els Mitjans, ara Sa Granja, atravessareu S'Estelrica, pu-

(passa a plana 2)

Per desgràcia les generacions majors tenen en general una idea tirant a pessimista de la joventut actual. Tots haurem sentit, en algunes ocasions, afirmacions tan gratuïtes com aquestes: "la joventut passa de tot, no té il·lusions, es droga..."

¿Què pensen els nostres joves d'Artà de tot això? Com s'hi enfrenten? Quina és la seva resposta, per exemple, davant la droga?

Intentem llegir, a través d'unes xifres, quina és la realitat en aquest tema concret.

3.1 ¿Has provat la droga alguna vegada?

	total	al.lots	-es
Sí.....	20'11%	30'43%	13%
-una sola vegada.....	47'05%	47'61%	46%
-algunes vegades.....	32'35%	33'33%	30%
-sempre que puc.....		19'04%	
-amb regularitat.....			23%
No.....	79'88%	69'56%	87%

3.2 ¿Per què l'has provada?

-per curiositat.....	70'58%	66'60%	76%
-no ho sé.....		19'04%	
-perquè m'agrada.....		14'28%	
altres respostes.....			23%

3.3 La droga, ¿ha estat per a tu una solució?

No.....	91'17%	90'47%	92%
Sí.....	5'88%	4'76%	7%
No contesta		4'76%	

3.4 Raons per les que no has provat ni penses provar la droga.

Perquè no crec en aquesta forma de fugir dels

problemes.....	51'85%	43'75%	56%
Perquè per a mi és un absurd.....	18'51%	16'66%	19%
Perquè crea dependència.	5'92%	4'16%	6%
Per por a les conseqüències	5'92%	10'41%	3%
Perquè crec que no m'agradaria	4'44%	2'08%	5%
Perquè no he tingut ocasió	3'70%	6'25%	2%
Per por a perdre la salut	1'48%	2'08%	1%
Per problemes familiars.		2'08%	
Altres respostes		8'33%	
No contesten	4'44%	4'16%	4%

Fixem-nos en alguns detalls:

- * just el 20% dels enqüestats ha provat la droga, dels quals quasi la mitat (el 47%) l'ha provat una sola vegada.
- * el 70% ho han fet per curiositat i just el 14% dels al.lots ho ha fet perquè els agrada.
- * l'experiència de la droga ha estat per quasi tots frustrant ja que pel 91% no ha representat cap tipus de solució als seus problemes.
- * el 80% no l'han provada mai. Els motius d'aquest refús demostren en certa manera una maduresa i personalitat:
 - el 51% no creu en aquesta forma d'evasió.
 - el 18% creu que és un absurd.

Encara que la nostra reflexió a partir de l'enquesta, no sigui pessimista, no ens podem tapar el cap i quedar tan contents.

L'equip parroquial

Se Vende Casa en ARTA.
Calle de Antonio Blanes, 2.
Informes: M. Bonnin. Calle de Son Ros, 22.
Teléfono: 562017.

BELLPUIG REVISTA QUINCENAL

Nº 22 - IV. EPOCA 10 OCTUBRE 1981
Director: Rafel Umbert i Sureda.

CONSELL DE REDACCIÓ:
Miquel Morey, Antoni Gili, Jaume Mayol, Climent Obrador, Joan Pastor, Xerafi Guiscafrè, Guillem Artigues, i Guillem Bisquerra (administrador).

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
SANT SALVADOR, 2 Telf. 56 20 20, ARTA
IMPRES EN OFFSET PROPI

(ve de primera plana)

jareu el Coll de Sa Jordana i a baixant a mà dreta, us trobareu ja davant el gran casat de Sa Jordana.

Aquesta alqueria era pròpia de Pere Jordà, l'any 1417. Després passà als Moreys, als Suredes i, a la primavera del segle XVII, als Sanchos que encara són els propietaris.

L'any 1475 afrontava, per dues parts, amb les possessions de Llorenç Mir, anomenades Xiclati i S'Estepar, amb el rafal de Miquel Monge, amb el rafal de Xerubí Nebot, amb la possessió de Sant Jordi, per altra part, amb l'alqueria de Jaume Gener, i per altra banda, amb l'alqueria de Jaume Crespí i amb el rafal que fou de Pere Estelrich, avui S'Estelrica.

A. Gili

ENTREVISTA

PERE FERRER PUJOL

SIENTO NOSTALGIA DE OTROS TIEMPOS"
QUIERO QUE "SA RONDALLA" SE QUEDE EN ARTA

Como se había anunciado, el pasado sábado día 26 de septiembre se abrió al público la exposición del escultor "artanenc" Pere Pujol. Las 45 obras que componen la muestra, hallan un marco adecuado en las nuevas instalaciones de "SA NOSTRA". Los personajes que con tanta maestría y buen hacer, ha plasmado Pere Pujol en sus "terracuites", han sido, sin ninguna duda, la máxima actualidad de estos primeros días otoñales. Y con su autor, mantuvimos el diálogo que seguidamente les ofrecemos.

***** ¿Qué significa para tí, esta nueva exposición en tu pueblo, ante tus paisanos?.**

.. Significa mucho el presentarme ante mis paisanos, ofreciéndoles mis obras y sometiendo a sus críticas y opiniones. Es una prueba que me impone mucho respeto y, quizás debido a mi carácter me afecta muchísimo en el sentido de que siempre pienso en el que dirán y en la aceptación que encontrarán mis obras.

***** Creo, sin embargo, que esta prueba la has superado con éxito total, ¿no es así?.**

.. Así parece, desde luego. La aceptación y los comentarios oídos así me lo confirman. Quiero dejar constancia de la satisfacción que siento al ver la gran cantidad de gente, todo el pueblo, diría yo, que ha desfilado por la exposición. el domingo pasado, a la hora de abrir la sala, había más de setenta personas esperando. Esto puede darte una idea de la enorme concurrencia. Pero también quiero decir que los nervios me han tenido atezado a lo largo de todo el tiempo que dura la muestra.

Y es que Pere Pujol es una persona altamente sensible, que sospesa y desmenuza cualquier opinión que llega a sus oídos referida a su obra y que, en muchos casos, les da demasiada importancia, mucha más de la que en realidad se merecen. Y es que, en Artá, por suerte

o por desgracia, y como todos sabemos, existe esta competencia a veces deformada y fuera de lugar, entre los distintos artistas, con caracteres distintos e incompatibles que afecta en demasía a personas de la sensibilidad viva y desarrollada de Pere Pujol. Sensibilidad que por otra parte, sabe el artista imprimir tan acertadamente en todas sus obras.

Siguiendo con nuestro diálogo le preguntamos a Pere.

***** El por qué de esta línea que siguen sus obras en reflejar la gente del campo, los personajes de las "rondalles", las vestimentas antiguas...**

.. Es que vivo muy aferrado a otros tiempos -nos responde Pujol- y siento nostalgia del ayer. Amo en delirio nuestras costumbres ancestrales, añoro una vida que pienso fue mejor.

***** Sin embargo, incluyes ahora personajes de nuestros días. Gente que aún hoy nos encontramos en la calle.**

.. Sí, esto lo hago quizás para que mis obras no resulten tan monótonas.

***** ¿cuánto tiempo te ha llevado la realización de las obras que constituyen la exposición?.**

.. Empecé los trabajos en junio de 1979.

*** ¿Todos los personajes que realizas son tomados al natural, es decir, han venido y posado en tu estudio?

.. En la mayoría de los casos, así es. Sin embargo, en otros, los he tomado de una fotografía, como es el caso de D. Rafael Blanes. Y otros, como el de Bartomeu Estaràs, del periódico. Como sabes, este señor, padre de los fundadores e integrantes del conjunto "Los Valldemosa", ha trabajado mucho para dar a conocer nuestro folklore y sin decirle nada, me propuse realizarlo en barro, tomando referencias de la fotografía que publicó el periódico. Una vez terminado se lo he comunicado y pienso regalárselo.

*** Pere, ¿cuáles son tus proyectos inmediatos?

.. Para el próximo día nueve, inauguró una exposición en Ciutadella. La próxima, aún sin fecha, será en Pollensa. De todas formas lo que más deseo y que constituye mi vida, es el trabajar la piedra, y así pienso seguir si la salud me lo permite.

*** Tenemos entendido que has realizado dos obras para presentar a un concurso en la península.

.. Así es. Dos obras, que titulo "Cansancio de la Siega" y "Novena a Santa Rita", realizadas en piedra, las he mandado a Valladolid a un certamen que allí se celebra.

*** ¿Por qué no te has presentado al Salón de Otoño de este año?

.. Bueno, en este certamen ya no puedo presentarme a concurso al haber obtenido la medalla de honor en una ocasión. Podría hacerlo fuera de concurso y de hecho me hubiera presentado si no fuera por el infarto que

(ve plana 7)

*** Parlant de la família. Què opina de la donació de Sa Posada d'Ets Olors per fer una Residència pels vells?

... Es cosa de sa meva germana Na Maria Ignàcia. De lo seu cadascú fa lo que vol. Però a mi m'alegra, perquè además pens que els avantpassats, pares i padrins, que estimaven Artà, també se n'alegren.

*** Què hi trobà a sa situació política actual?

... Estam desentrenats. Aquest quaranta anys ens han fet perdre el sentit d'es civisme i inclús del patriotisme. Una cosa es ser patriota i s'altra patrioter.

*** Què opina d'aquella Unió Autonomista que perdé ses eleccions?

... En Melià és un bon amic meu. Llest i que té molt de terreny per endavant.

*** No creu que Mallorca ha perdut no tenguent-lo a Ses Corts?

... Es moviments d'es pobles no són mai previsibles i molts de pics no són explicables. Per altra banda no hem d'oblidar mai que el

sufrí l'any pasat y que retrasó mis trabajos.

Continuamos hablando de sus personajes y de su vida cotidiana, dedicada completamente al trabajo. Al preguntarle sobre la obra que ha realizado en hierro y presentado en su exposición nos contesta que únicamente quería conocer y experimentar un material nuevo para él.

*** Para finalizar nuestro diálogo hemos preguntado a Pere Pujol sobre su gran obra, "La Rondalla". Nos interesamos por su destino.

*** Para finalizar nuestro diálogo hemos preguntado a Pere Pujol sobre su gran obra "La Rondalla". Nos interesamos por su destino.

.. He tenido proposiciones diversas para vender o dejar en depósito todos los personajes que componen la Rondalla, y en condiciones económicamente extraordinarias para mí y mi familia. Si no las he aceptado ha sido únicamente porque no quiero que saigan de Artá. Mi deseo sería que se quedaran en el pueblo... Han existido unos contactos, y de hecho existen aún, si bien parece que echados un poco en el olvido, con una Entidad local que podría ser la depositaria de mi obra. Pero, reitero, veo que están demorando mucho la contestación y esto me duele.

*** O sea, que estarías dispuesto a que "La Rondalla" se quedara para el pueblo de Artá.-

.. Así es, con ciertas condiciones, que no serían desde luego ningún problema, estoy dispuesto a ello.

Ya lo saben pues. Pere Pujol quiere que "La Rondalla" sea del pueblo de Artá. Y estamos seguros que el pueblo de Artá aceptaría de buen grado. ¿Qué falta pues?. Simplemente que alguien inicie y sepa culminar las gestiones necesarias para hacer realidad este proyecto.

Bon Jesús l'entraren es diumenge en palmes i rams i es divendres l'enclavaven a sa creu. I el Bon Jesús no tenia cap tara. Per tant si a ell li va passar això, és natural que en els altres les arribin els esquitxos. En Pep acabarà per tirar-se més a lo tècnic que a lo polític i hi ferà més carrera.

*** Futur del nostre país com a entitat autònoma?

... Hi trob un perill molt gros. Que ses bregues que teníem a Madrid les tenguem ara entre ses illes i entre els diferents pobles. Sentit del bé comú i d'unitat és el que ens falta.

*** Què opina de sa bomba "N". Què s'ha permès muntar mister Reagan?

... Bistiades. Tot el que serveix per a matar son bistiades. Bistiada es sa pena de mort. Bistiada és es terrorisme, bistiada s'esvort... bistiada sa guerra...

I don Gabriel posa un punt de mirada alluny, com fitorant l'esdevinador.

Serafi Guiscafré.

ACUERDOS DEL PLENO DEL AYUNTAMIENTO DEL DIA

1.- Exposición al público del Avance del Planeamiento Urbanístico.

Habiendo sido entregados en este Ayuntamiento los trabajos de elaboración de las Normas Subsidiarias Municipales por el equipo redactor, y estando en la fase de avance de planeamiento marcada por el Art. 125 R.P. que según el Art. 151 R.P. será aplicable a las Normas Subsidiarias Municipales, la Corporación en pleno unánimemente acuerda el presentar a exposición pública dichas normas por el plazo mínimo de 30 días para que las corporaciones, asociaciones y particulares puedan realizar las sugerencias y, en su caso, plantear otras alternativas de planeamiento.

Se acuerda por unanimidad la suspensión de licencias en:

- 1.- Lectura y aprobación de las actas de las sesiones anteriores
- 2.- Asignación de sueldo a la Secretaría-Intervención.

Seguidamente se pasa al estudio de las retribuciones de la Secretaría, que constarán de las retribuciones básicas fijadas en la vigente legislación más las complementarias reconocidas al anterior titular para el año 80, con el correspondiente aumento del 12,5% más un 3% que se estableció para el año 81, concediéndose unánimemente por esta Corporación un complemento especial de 72.000 ptas, anuales.

3.- Propuesta de la Alcaldía de instalación de un reemisor de televisión.

Por la alcaldía se da cuenta de su propuesta de instalación de un reemisor de televisión de dos antenas (una para cada canal), que se instalaría en los terrenos municipales de Na Caragol.

Su coste ascendería a 824.000 ptas.

Ante ello, y después de examinada y discutida la propuesta, por unanimidad de los presentes se acuerda:

.. El proceder a la instalación de tal reemisor.

... Su financiación mediante contribuciones especiales al darse los requisitos de los Arts: 23 y 26.2 del R. D. 3250/76, en un 90% del coste de la obra, que aunque presupuesta da a 12 de junio de 1981 en 824.000 ptas, podría ser algo superior, por el lógico aumento de costos hasta su realización, conforme al Art. 24 R.D. 3/81 de 16 de enero, a cargo de los particulares, siendo el 10% restante sufragado por el Ayuntamiento.

El 50% exigido anticipadamente por INTELEC al encargar el proyecto es aceptado por

...En aquellas zonas de Betlem, Colonia de San Pedro y S'Estanyol que quedan descalificadas según los planos. Se suspenden licencias de parcelación y edificación.

... En Betlem, Colonia de San Pedro y S'Estanyol, dado que en la memoria se presentan las alturas máximas de edificación, se suspende licencia de edificación a partir de tales alturas que son alturas reguladoras de 10m en Artà, de 7 en la Colonia de San Pedro y de 7 también en S'Estanyol, excepto en Hotelera, que será de 10m., quedando limitadas las licencias hasta dicha altura, ya que el art. 117 del R.P. habla de ciertas áreas y usos, y estableciendo la suspensión total también lógicamente, se encontraría comprendida la parcial, ya que es un principio general del Derecho que el que puede lo más puede lo menos.

este Ayuntamiento, comprometiéndose a hacerlo efectivo tan pronto tenga fondos consignados para ello.

4.- Propuesta de la Alcaldía de manifestar el agradecimiento de la Corporación a la Delegada de Educación.

5.- Propuesta de la Alcaldía de contratación de la Srta. Francisca Salvá Mut. como técnico del SMOE

Se acuerda la contratación de la Srta. Salvá Mut como técnico del SMOE en regimen de contrato administrativo y por el plazo de un año.

Sus retribuciones serán de 560.000 ptas anuales, absteniéndose el grupo de UCD, ya que proponía una retribución de 480.000 ptas anuales.

6.- Estudio y resolución de la solicitud de aumento de sueldo presentada por los funcionarios activos de este Ayuntamiento en fecha de 24 de agosto.

Se acuerda no conceder el aumento solicitado, con los votos de los 4 concejales presentes de Independientes y de los 2 del PSOE al no tener justificación, pues ya tuvieron en enero el aumento del 15.5% y no ser comparable su situación a la alegada del personal de basuras o policía municipal.

Los 4 concejales presentes de UCD, los Sres. Cantó, Bonnín, Estelrich y Esteva se manifestaron y votaron a favor del aumento en un porcentaje del 10% o 5.000 ptas lineales al considerarlos bajos y en base a la especial responsabilidad.

7.- Propuesta de la alcaldía de modificar el horario de las sesiones de la Corporación

Se acuerda fijar las ocho horas el comienzo de las sesiones de la Comisión Permanente y Pleno.

GENT DE PER LA VILA

DON GABRIEL MORELL FONT DELS OLORS

Un temps els artanencs residents a Ciutat no anàvem tan apressats com ara i solíem fer una festa un dia a l'any reunint-nos tots a un refresc després d'oïr missa d'altar fumat.

Per a preparar la diada era qüestió de veurer-nos uns quants, per enllestir sobres, redactar cartes i fer els possibles perquè a sa festa hi vingués qui volia, però que se'n temés tothom.

A una de les vetlades de les preparatòries assistí es nostre entrevistat d'avui i ens fé passar a tots una de les més delicioses vetlades de la nostra vida. Don Gabriel, inspirat, pot ser, per la cadena de cognoms coneguts que anava desfilant davant els seus ulls, començà a contar-nos coses de la Vila que ens deixaren a tots ambadalits.

Ja, per aquelles saons, vaig pensar que era necessari publicar una entrevista amb ell en el nostre BELLPUIG a on bé o malament se reflexa la nostra vida diari i el tarannade la nostra gent.

Ara s'ha pogut dur a terme aquella aspiració. Don Gabriel va néixer a Palma fill d'una família amb un gran ascendent dins el nostre poble a on hi passà la major part de la seva infantesa. La seva feina de misser primer i d'alt funcionari de l'Institut Nacional de Previsió, del que es va jubilar com a Director, l'allunyaren del poble i si en passava de tant en tant era per veure i fer companyia a la seva mare.

Molts d'artanencs però el visitaren en el seu despatx de l'Institut "no tothom va quedar content" diu ell, però quasi mai ni de l'atalaia dels alts càrrecs, es pot complaure a tothom.

Per altra banda ell ha seguit l'evolució del nostre poble i s'alegra del millorament cultural i de la pujada del nivell de vida.

Està jubilat, a Sa Torre de Canyamel, aquell indret gabellí que està curull d'artanencs perquè sempre es estat així i inclús la geografia ajuda que així sigui. El comellar de Sa Torre neix al mateix peu del Puig de Sant Salvador i es la sortida natural d'Artà cap a mar. No en fa res que les divisions dels homes l'hagin deixada dins el terme de Capdepera. Sa Torre, es Sa Torre i tots els habitants dels xalets de la nova urbanisació enfilen sa carretera cap a Artà els dies de mercat. I ell, don Gabriel, puja cada dia a la tertulia dels seus amics que l'es peren per comentar junts aquells temps del quinteto dels mussols, o les deries de jovintut. Records que volen encara per dins els carrers mal forjats de la nostra Vila.

Sabem que una entrevista no basta per recollir el capdal de records d'un home que va veure la llum al principi del actual segle i que encara que era menut es recorda d'un Artà sense electricitat.

Prenguent cafè, don Gabriel contesta nerviosament a les nostres preguntes.

Els records no compareixen quan un les reclama, ens acudeixen a la memoria quan un no en fa comptes. Sabedors de les pròpies limitacions, vet ací el resultat de la nostra conversa.

***** Edat?.**

... Vaig néixer el dia desset de Febrer de l'any vuit.

***** Es recorda de la seva infantessa entre nosaltres?.**

... En es tres anys vaig esser padrí de sa fàbrica de s'electricitat, el que me va costar un baticul.

***** Vol dir que s'electricitat dins es poble es va inaugurar l'any onze?..¿ I perquè es baticul?.**

... Perquè els qui organitzaren el ritual feren es foc d'es padrinatge amb una bola de bombons dels que en menjarem Na Teresa Ordines que era sa padrina, i jo.

***** Les se menjaren?.**

... Es temps que es rector Salvà tirava aigua beneida, nosaltres rovegavem pastissos. Pensàvem el que era més natural, que els bombons fossin pels padrins. Idò, no. No ho varen esser i quan va acabar sa benedicció nos bacularen.

***** Quí fou el primer propietari de sa fàbrica?.**

... S'enginyer que la muntà. N'Ordines, que més tard la va vendre a don Toni Regalat i fou també del senyor Oleo Sureda.

***** Era per aquí l'any trenta sis?.**

... No. Movilitzaren sa meva quinta i me vaig fer Alférez Provisional.

***** Va anar en es front?.**

... En es de Manacor, amb els d'Acció Popular?.

***** Ens parli de la seva vida professional.**

... Vaig estudiar d'advocat i un temps vaig pasturar per dins els despatxos de missers. No me va fer molta de graci. Més tard vaig ingressar dins S'Institut Nacional de Previsió com a auxiliar de tercera guanyant tres-centes trenta tres pessetes cada mes.

***** Igual que d'Alférez?.**

... Igual, Mig any després guanyava unes altres oposicions a oficial i més tard unes altres de cap de negociat. Aquí ja vaig haver acabada sa carrera administrativa i durant vint anys me tingueren al front der ser vici de la vellesa.

***** O sigui, que ni en aquell temps a S'Institut si entrava per "enxufe". Calia fer oposicions?.**

... I fortes. Al final m'anomenaren Director càrrec que he ocupat fins a la meva jubilació

***** Deu tenir un caramull d'anècdotes d'aquell temps?.**

... Però no totes es poden contar.

"Una vegada vengué a veure'm un home per dir me com era que es seu sogre no podia cobrar. Li vaig mirar i li dic -es vostro sogre ja fa dos anys que cobra-. Va sortir del meu despatx sense motar, però m'escrigué: yo soy aquel que vine por lo de mi suegro y usted

me clavó un puñal en el corazón porque nunca creí tener un suegro que me fuera tan falso. I també es bona 'sa d'es teu amic Sarasate que quan li faltaven dos anys per jubilar-se me demenà li miràs si es temps cotizat li bastava. Li vaig escriure que estava d'enhorabona perque entre lo cotizat aquí i a Zaragoza -en su día cobraría el máximo- i en mihombre se presentà el s'endemà de haver la rebuda per cobrar tot seguit.

*** Sabem que per devers Santanyí quan era Alférez Provisional ni passa una de bona amb un milicià que havia begut de demés...

... Sí. Era d'aquests que feien guardies si els hi pagaven i com que anava gat el varem posar dins es calabozo d'es poble. No vaig voler que manejàs cap arma. A les sis d'es dematí me desperten per dir-me que sa seva dona volia parlar amb mi. "No te preocupis d'aquí una estona l'amollaré". " Per això venia, diu ella, perque no l'amolli. Quan va gat me sol apellissar. Per favor no l'amolli fins que estigui ben clar". "Punyeta,

li vaig dir jo, i perque no l'amolli me despertes a les sis des matí".

*** Hem sentit parlar de la seva pandilla de la edat jovenívola...

... !Ah!.Si. Es quinteto d'es Mussols. Erem un quinteto...En Pedro Sancho, en Francisco Blanes, en Tomeu Pascual, fill d'es notari i en Miquel Pou. Es quinteto d'es Mussols tenia un reglament i tot, redactat pe'n Tomeu Pascual que s'ho prenia molt seriosament Sortiem a passetjar amb un garrot de canya. Ho deia el reglament "Saldrán con los corresponsables garrotes".

*** Devien esser es galls d'es poble?.

... No feim mal a ningú ni ens aficàvem en nigú. Feiem llistes de ses al.lotes. Una de ses guapes i una altra de ses lletges. An aquesta l'anarem a cremar davant ca sa més mala d'empredre. Però no te diré qui era.

*** A on es veien?

... Anàvem a Sa Biblioteca de Sa Caixa Rural Es director de vegades escoltava de darrera sa porta per si contàvem històries verdes.

*** Tenim un personatge molt anomenat dins Artà. Es Menescal Moll...

... Te'n contaré una d'ell. Una vegada mon pare el va enviar a cercar perque li havien deixat dos cans i se posaren malalts. Hi va enviar Mestre Biel Garaméu i es menescal li va dir "Digué-los que hi aniré demà, perque en aquest assumpte de perrerries encara l'he d'estodiar". El s'endemà a devers migdia monpare hi torna enviar mestre Biel per a dir-li que "no feia falta que estodiàs més perque es dos cans s'havien mort".

*** I amb don Valentí Tarres...¿ què li passà?.

... Que conque el tio Valentí sempre caminava aviat es menescal li demenà si no tendra aufagor. Ja t'avisaré si en té es meu ca, però si de cas tenc jo avisaré es metge.

*** I des misser Coll que mos pot contar.

... Feia de jutge. Una vegada vaig assistir a un judici que hi havia per a llogar-hi cadiretes. Un judici de faltes, contra en Tomeu Suñer. Cosa de caça, i quan es misser Coll va dictar sentència "Absuelto sin causa", en Tomeu Suñer se posà a tirar caramellos an es públic que assistia. Pareixia un bateig.

*** Un altre personatge en Tomeu Suñer...

... Tirava a ses oronelles dels fils de s'electricitat. Quan anava a caçar, a damunt aquell mul, abans passava per Ca Na Calafata per comprar-li quatre perdius i qualche conill. Ell quasi mai matava res. Quan tornava passava per qualche casino i a devant tothom se treia es material i estava tot content de que tothom el ves.

*** Vostè ara se fa l'invent per Sa Torre. Mon ne parli un poc...

... Hi ha més maquinaria que temps enrera. He procurat, seguint la línea del meu pare, augmentar la rentabilitat, en benefici dels altres i de la producció nacional.

*** S'Urbanització està molt ben feta. No enyora, però Sa Torre d'abans?

... Crec que el qui té una cosa n'ha de fer part en els altres. I per altra banda no hem espenyat res i ha donat vida a un parell de pobles.

*** Sa Torre està molt ben conservada. ¿Què hi ha fet?.

... Has de pensar que fa poc més de cent anys quan es meu padrí va comprar sa possessió, va haver d'apuntalar sa torre perque s'esbucava. L'any catorze monpare en s'arquitecto Reynes le va cosir, la va reforçar. Ara gràcies a s'urbanització la conservam tal com era en el seu estat primitiu, perque tothom la pugui contemplar. N'hi ha moltes de ses seves característiques enderrocades. Aquesta conservació doncs, es estat una tasca o una realització familiar de quatre generacions. Del meu Avi, del meu pare i meva, i d'els fills.

*** De què és es museu que hi han muntat?.

... D'Artesania rural i d'agricultura.

*** Té subvencions?

... Cap ni una, tot ha sortit, fins ara, de la familia.

(passa plana 4)

COSES DE SA COMARE

Què anàreu a s'exposició d'en Perico?
Què havieu vista tanta de gent mai?
Què no vereu sa quantitat d'estàtues?
I totes s'assemblen a l'original de lo millor.
En Llorençet pereix que fa una glosa.
!Madò Barca sembla tan petitoneta i tan feïnera!
L'amo En Miquel Butler i Madò Pereta Rectora
just les falta parlar...! i tants, que en podria
anomenar fins demà.

Per què no li encomenam en En Perico
que mos faci el PARE LLINAS en gros?
I el posaríem en mig d'una plaça.
En mig, però, no a un costat i fent nosa.
I a damunt una peana de pedra,
no de ciment "portlant". Què de ciment
i uralita ja n'hi ha com a massa per la Vila!

Per què no ho feim i mos deixam de punyetes
ue fer monuments a Sa Pauma, o en es garbaió,
o a sa dona artanera o a sa punyeta del dimoni?
No tenim un Pare Llinàs artanenc, gran, i al
que no se li ha fet el cas que toca?
No tenim escultors?. Es cul tors que ho
sàpiguen fer? No tenim pedra i picadors fins?
i... doncs que redimonis esperam?
Perque a Sa Pauma, o a sa dona o en es garballó
el veuran quatre rates. An el Pare Llinàs
mos enginyariem a fer venir gent de quasi
tot el món a veure'l.

Heu reperat els amètlers?
No els espolsen gens arreu.
I fins i tot n'hi ha que no els han collit.
Saps que els hi paguen de barates a ses mel·les
I si ademés te fan menció de tornar doblers
si que en fa poca d'espolsera.
No, i n'hi ha, que se reneguen a tornar
es cabalet. "Punyema", diven ells
pocs que en guanyam a foravila
i encara n'hem de tornar".

Espelmes s'ha dit... A comprar espelmes,
Es farols de sa Plaça nova segueixen igual
per lo vist no som capassos d'arranjar-ho.
Per lo vist això dels farols es molt complicat.
O us pensau que només és posar bombetes

que diu en Planes Sanmartí, i fer clic .
I ca Barret! Es cosa de Plenos, de Permanents
de Servicis Tècnics de Presupostos...
de política en una paraula... I això és molt
complicat. Espelmes s'ha dit ... espelmes.

Els turistes mos fugen a les totes,
però és estat un bon any. I no n'hem morts massa.
A pesar dels escorxadors de Lleidà.
de s'oli de colza, d'es xampany de 'grupo .
de ses "salxixes". No n'hem morts massa.
I ademés entre tants no se noten
un parell més o un parell manco.
I parlant de turisme. Dins Artà
actualment no hi cap casa d'hostes.
Quasi no pereix ver. I d'ò no fa molts de dies
Sa Madona del Dollar. Na Catalina
d'es Dorado va haver d'enviar un americà
a dormir a Capdepera. No pereix ver...

Altra cop se prepara es "FESTIVAL"
bona notícia. Tornarem veure sa nostra joveena
moguent s'esquelet I mos ho passarem bé.
Tanta sort que hi ha jovintut que es preocupa
de sa "Cultura"... Perque n'hi ha d'altra,
que només va de "chocolate" I que s'en consumeix
de xocolatada, i d'herba... !Punyema! :punyema.
Es clar que Sa Comare no pot dir res
de petita, en prenia molt de suc de cascasis.

Sa meva padrina a'en donava quan tenia
mal de queixal. I lo bo és que el me curava
Au! Salut. Lo de Sa Residència va per bon camí,
Sa funerari baixarà es preus tal com demenava
en Barbón, i mos podren morir més tranquils.
Aturaran ses motes que fan massa renou
no feran sofrir es cans que duguin a
sa canera. Miraran de comprar vidres pels farols.
Els llums de s'escala de Sant Salvador funcionaran.
feran escoles publiques, miraran d'aixamplar
Sa Carretera que va a Sant Llorenç.
Mos posaran una platja de naturistes
a Cala Torta. Que punyetes voleu més?
Ah sí. I tot el qui no tengui ganes de fer feina,
cobrarà d'es "paroo". O es qui sa vulgui fer ric.

Que n'hi ha que hi cubren i són ben feiners!
Fins a una altra I no vos baralleu
que fins i tot es russos i ets americans
parlen de retirar bombes atòmiques.
Salut.

Sa Comare Beneta

meses de sembrar, segar i batre... (12)

Tant els que havien de lligar, com garbejar, les convenia molt aixecar-se ben prest abans de què hi vessen, perquè així les gavelles eren blanques i fresquetes degut a la roçada i aleshores encara que no les havia pegat el sol.

Normalment la garba comptava deu gavelles, però hi havia unes altres garbes que se coneixien pel nom de restretes. Aquestes s'anomenaven així quan el nombre de gavelles no arribava a deu.

Es cavaió en tira deu
tant si es garba com restreta,
però tenim Na Peneta
que, en veure boldro, s'ajou.

No t'oblidis, bon amor,
de cantar-ho damunt s'era:
sa garba vol deu gavelles,
deu garbes es cavaió.

Bastantes vegades, casi sempre els vencisos que empraven eren fets en casa, de càrritx que havien segat, picat i fet corda les vel·lades d'hivern.

Per lligar, ho feien de la següent manera: estenien els vencisos, llavors col·locaven sobre ells les gavelles, una de cada cap, fins a la que feia vuit. Quan hi havien posada aquesta, agafaven els dos caps del venci i fermaven la restreta perquè no s'esbuzcàs, prenent dues gavelles més, aquestes d'uns mateix cap, destenien la restreta i hi afegien les dues gavelles, i llavors sí, que fermaven la garba ben fort i ben estreta.

Els sembradors anaven quedant buits de garbes, mentre que, ran de les eres, les garberes anaven fent-se grosses. Els homes que garbejaven, el vespre abans procuraven deixar el carro ben enllestit ben untat i el bastiment posat. Havia dues castes de bastiment: mitjos i complets. Els mitjos consistien en dos pals resistents que partien del capcional de la part de darrera del carro, on quedaven ben fermats, un pal a cada part de l'interior. Aquests pals anaven pujant per damunt l'arquet de davant. Dit arquet, quedava subjecte pels forats que tenia cada extrem, passant dins les agulletes de ferro, que sortien de cada un dels caps de les baranes. Els pals anaven allargant-se més o manco un metre passat l'arquet i a la fi estaven units per dos

pals o biguetes travesseres, distants una de l'altra uns dos pals, i clavades als pals laterals amb dos pernys.

Els bastiments complets anaven clavats a les quatre agulletes del carro. És així que al mateix temps servien d'arquets, i sobresortien d'ell, tant de davant com de darrera igual que el bastiment mig. A més d'això també sobresortia de les baranes com a dos pals. Com es de suposar, posar un bastiment o s'altre, dependia d'algunes coses, com per exemple la quantitat de garbes que havien de garbejar. Si eren poques no importava posar bastiments. Si havien de ser més, posaven el bastiment mig i, si encara volien carregar més, posaven el bastiment complet. També dependia de si la bisula que havia de tirar del carro era grossa i forta, o petita i fluixa.

Per a garbejar, els carreters anaven ben preparats de bones cordes, d'una escaleta de peu de gat, i alguns capcingles. Els capcingles feien el servici que més tard feren les corrioletes. Servien per estrényer fort les carretades i els albardans.

Es feien els capcingles de diverses maneres: agafaven una tenyada de llenya forta i flexible, un poc més gruixada que el dit d'un home, l'avinclaven fins a lograr una mitja circumferència, que, poc a poc anaven tancant per por de què es rompés, fins a lograr que els dos extrems s'ajuntassin. Quan ho havien aconseguit, amb una barrina primeta foradaven els dos caps, i pel forat que havien fet, hi passaven un fil de ferro, en el qual feien donar dues voltes ben estretes i així el capcingle quedava tan fort com si fos un aro, encara que deformat. Altres no feien aquest forat, sinó que en els caps, amb un ganivet hi feien una mosca, i, per dins d'ella també hi donaven dues voltes de fil de ferro. encara n'hi havia que ho feien d'una altra manera. Anaven cercant, i quan trobaven una tenyada que les agradàs de ben tendra, ja la doblegaven i fermaven, deixant la créixer fins que tingués la gruixa que desitjaven. Aquests capcingles en general, des del centre de la volta, dret en perpendicular a on quedaven units els seus caps amb el fil de ferro, solien midar uns vint centímetres.

M. TOUS

AUTONOMIA

Senyor Quiles:

Jo com a militant del P.S. M. ja sé que vosaltres els del "PSOEspanyol" i UCD, ens resoldreu tots els problemes de Mallorca i nosaltres els assumptes de Madrid. Sabem que vosaltres sou gent de pau i bona fe.

Jeroni.

E C O S

NACIMIENTOS

Día 5 de agosto.- María-Micaela Valiente Cuenca, de Amancio y María. C. Quatre Cantons, 10-B.

Día 3 de septiembre.- Juan-Manuel Lliteras Fernández, de Juan y Dolores. C. J. Sancho, 10.

Día 5.- María Hernández Serra, de Joaquín-Miquel y María Antonia. C. de Costa y Llobera, 71-1º

Día 8.- Lluís Pastor Bauzá, de Juan y Ana-María. C. de Lepanto, 2.

Día 11.- Bartomeu Esteve Villalonga, de Bartolomé y Catalina. C. de Menéndez Pidal, 37-1º.

Día 22.- Juan Servera Llodrà de Juan y Francisca. C. Fondo, 1b.

DEFUNCIONES

Día 13 de septiembre.- Francisca Bonín Bonín, de Merina, viuda, de 84 años. C. de la Puresa, 18.

Día 14.- Isabel Peraita Sánchez, casada, de 52 años. C. del Pou d'Avall 15.

AQUESTS DIES HA SUCCEIT, S'HA DIT...

COMENÇAMENT DE L'ESCOLA -

A partir del dia catorce de setembre començaren el nou curs les escoles d'EGB de la nostra vila. Els atlotets es retrobaren altra volta dins les quatre parets, en front del mestre, després d'un estiu ben aprofitat.

EXERCISSIS MILITARS.- Des del dilluns dia 14 al dissabte 19 del passat mes de setembre, tengué lloc als indrets de les platges d'Aubarca, uns exercissis militars, als qui intervingueren un bon contingent de tropes, i es realitzà tir real devers el faraió d'Aubarca. Durant aquests dies fou constant la presència militar al nostre poble i dels helicòpters pel nostre cel.

FIRA.- El segon diumenge de setembre, i com de costum, tengué lloc la Fira d'Artà. La concurrència com als darrers anys va esser molta tant el carrer principal com a Sa Plaça Nova per on s'havien instal·lat els diferents llocs de venda del mes variats articles, agombolaven a les nombroses persones que, uns per comprar i altres a curiosetjar, havien acudit a Fira. A la Plaça del Mercat hi hagué una nova edició del concurs pel Cà de Bestiar, que així mateix constituí un bon èxit.

MOTOS I RENOUS.- Encara que s'ens digui pessats i reiteratius insistirem altra volta en els perills i molesties que causen alguns vehicles en general els motoretets i motos en especial. Sembla com si tothom es rentàs les mans. Sembla com si els Guàrdies Municipals no els importàs el més mínim ni el perill d'unes velocitats excessives i d'uns renous fora mida. Pareix que això no va amb ells. El que interessa és denunciar els aparcats en llocs inadequats, encara que l'aparcament no produeixi cap molèstia. No creis que ja és hora de posar-hi de bon de veres a tratar de millorar la circulació dins el poble?. I no vos, pareix que en manco "discos" i més mà esquerra, i també naturalment més col·laboració del poble es podria conseguir?.

CONSULTES DELS METGES.- Fins el proper mes de gener, els Drs. Cerdán i Ferriols, atendran la consulta per malalts a l'Hospital, els decapvespres, de 4 a 6 i de 6 a 8. Per les receptes, als dos metges de 4 a 6.

BECAS D'ESTUDIS.- La Caixa d'Estalvis "SA NOSTRA" ha concedit a estudiants del nostre poble beques per Estudis Universitaris per quantitat superior a les 200.000 pessetes.

EXPOSICION DE PERE PUJOL.- El día 26 de septiembre fue inaugurada la exposición de escultura de Pere Pujol. Las nuevas instalaciones de "Sa Nostra", que dicho sea de paso ayudan al realce de la muestra, fueron insuficientes para dar cabida al enorme gentío que acudió a la inauguración. La presentación breve y sencilla corrió a cargo del director de la Entidad, D. Carlos Blanes.

Las 45 piezas (barro y piedra en su mayoría) que componen la muestra, y en las que el artista ha imprimido con su sello característico de la observación continua, la habitual sencillez y elegancia que componen las expresiones y movimientos llenos de realismo de sus personajes, muchos de los cuales nos los encontramos día a día por nuestras calles como "En Macià de Sa Corbaia", "En Llorenç es Glosador", "L'Amo en Guiem Gananci"... y tantos otros que ha sabido plasmar el artista en toda su dimensión. En cuanto a sus esculturas en piedra, es donde quizás confirma el artista su total dominio del medio y las formas, dándoles una elegancia y quietud sobria y serena, fruto del saber hacer del artista. Cabe hacer constar que en la muestra se incluía también una obra de hierro así como un retrato al óleo de la madre del artista.

La gran afluencia de público a lo largo de los ocho días de duración de la muestra ha sido la nota predominante del acontecimiento. Nuestra enhorabuena a Pere Pujol.

MUSEU REGIONAL

Dins pocs mesos el "Museu Regional d'Artà", deixarà el seu local habitual, propietat de l'Institut Catòlic d'Artà, usat des de la seva fundació l'any 1927, per a passar a un nou local, on en demés de tenir unes mesures més eficaces de seguretat i eficiència podrà desplegar les seves seccions d'Arqueologia, Història Natural, Etnologia i Art i Història.

El novell local del Museu, situat a la Plaça d'Espanya, es propietat de "Sa Nostra". Aquesta entitat no ha mirat prim en les despeses que ha efectuat per a deixar les dependències del Museu en les degudes condicions. El Museu

ocuparà part de la planta baixa i les dues plantes superiors.

Artanencs amadors del poble i de les seves institucions!. Ha arribat el moment en què el Museu os dóna l'oportunitat de poder cedir al mateix objectes d'interès per assegurar així la seva durada dins el poble.

Per de prompte, el Museu demana els següents mobles que necessita per a bastir l'entrada del Museu, completament indispensables per ambientar-lo.

.2 bufets de bon tamany (un per la planta baixa i l'altre per la biblioteca)

. 7 cadires de repòs (4 per baix i 3 per la biblioteca)

. 1 caixa mallorquina de bon tamany.

. 1 quadro antic grosset per tapar paret.

. 2 alfàbies grosses per el pati.

. 6 cossiols grossets per el pati.

Ha arribat l'occasió de demostrar la nostra generositat envers el nostre Museu, orgull de tota Mallorca, tenint en compte que els objectes que se us demanen no són objectes d'art ni tampoc tenen un valor apreciable.

El Museu Regional d'Artà no és de l'Ajuntament, ni de "Sa Nostra", ni de l'Església, sinó de tots els artanencs.

A. Gili

La recepta del mes de madò Antònia Gili

GRANADA D'AUBERGINA

S'agafa un kilo d'aubergínies, pelades i tallades a bocinets. Un prebe vermell, tallat també a bocinets. Una ceba grosseta, ben tallucada. Se sala tot això i es posa tot junt a fregir. Una vegada frit, se li afegirà un quart de kilo de carn capolada crua i cinc ous (blanc i vermell). Es mescla tot ben mesclat i se pasta. Abans haurem afegit sa sal que creguem necessària. Dins un mollo o una cacerola alteta, ben untada de saïm i espolvorada de galleta picada hi posarem tota la mescla preparada. L'aficarem dins es forn per espai de tres quarts o una hora. Agafarem un "pallillo" per veure quan es cuit i el seurem amb beixamel per damunt i salsa de tomàtiga pels costats.

EXCURSION

A ANDALUCIA

ITINERARIO :

ALICANTE—MURCIA—CARTAGENA—

GRANADA—MALAGA—ALGECIRAS—CEUTA—

CADIZ—SEVILLA—CORDOBA—JAEN—

'ALBACETE—VALENCIA.

PRECIO: Todo incluido excepto el pasaje en BARCO A CEUTA.=

= 29.600,- Pesetas.

SALIDA = Día 22 de Noviembre.

INFORMACION : VIAJES CARDOSA

Teléfonos 563402 y 563597 CALA RATJADA

FUTBOL

COMENTARIO A LA PREFERENTE

ARTA 4 - CADE PAGUERA 1

Piensa mal y acertarás; viejo refrán, pero muy acertado". No queremos ser pesimistas; pero un resultado que hubiese podido ser de verdadero escándalo, se quedó con un 4 a 1, no es por lo del 4 sino que la preocupación viene por el gol que se encajó.

Decimos por el tanto en contra, ya que los contrarios llegaban con verdadera facilidad hasta la puerta artanense.

Los tantos marcados por Estrany en un barullo, Ferrer de fuerte chut Riera al aprovechar un rechace del portero y Estrany por segunda vez al transformar un penalty. Grillo, A.Ferrer, Mascaró, Ginard; por tanto los del pueblo, fueron los más destacados de un encuentro que haciendo caso al refrán no veremos mucho por Ses Pesqueres.

El Colegiado de turno, Gual, estuvo acertado, no pasó desapercibido por la forma personal de gritar, pero en rasgos generales mereció un Bien.

ARTA 2- ATCO. RAFAL 2

Siete días más tarde, exactamente a la misma hora los mismos jugadores, y... un punto perdido, bueno yo diría ganado. Sí; amén del mal arbitraje de Jiménez, y de la lesión (sin consecuencias) del meta Ginard, el conjunto artanense jugó mal, mal y valga la redundancia, pesadamente mal.

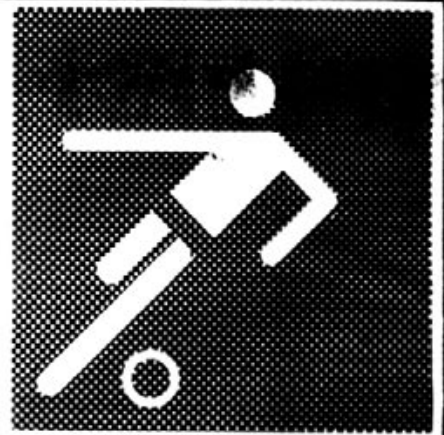
Las cosas no salían bien, pero, ¿Porqué?, yo diría que había muchos nervios, que varios jugadores no se cuidan, no ponen coraje al juego, no sudan la camiseta como vulgarmente se dice. Amén de cierta observación, los del pueblo volvieron a ser los mejores, en un encuentro que bueno sólo fue el tiempo.

Mascaró marcó el primer tanto de fuerte chut al m. 27. Empató el Rafal en el 31. Estrany acertó en un medido pase de Ferrer y puso el mar-

cador 2-1, y más tarde sería Casado al resolver un barullo, el que lograba el empate a 2.

El colegiado de turno, como ya hemos dicho fue malo para los de casa. Dejó pasar continuas protestas y ciertas entradas al equipo visitante y siguió muy de cerca a los locales. Los siguió para las faltas; pero lo que no quiso ver fue el claro penalty en el m.80, por manos de Jurado al parar con el pecho y los dos brazos un balón que sin duda se colaba.

Muchas explicaciones daba Jiménez al terminar el encuentro. Seguro que un árbitro con la conciencia tranquila no tiene motivo de dar explica-

ción alguna.

¿Se acuerdan de él?, nos referimos al árbitro, piensen en el encuentro de Porto-Cristo de la pasada campaña.

Artigues

RESULTADOS

Alevines: Avance 0-Sallista 1

Infantiles: Avance 0- Olympic 2

Alcudia 2- Avance 2

Juveniles: Consell 2- Artá 0

Artá 4- Alaro 0

Aficionados: Sölller 4- Artá 0

CIDE 4- Artá 0

En las categorías de alevines e infantiles creemos que sobran las dos categorías que este año se han impuesto, principalmente en alevines. Hay que considerar que en la mayoría de los pueblos es muy difícil que varios años seguidos se pueda tener un plantel de jóvenes capaces no sólo para poder jugar, sino el tener una aptitud física ideal para hacerlo. Los grandes clubs (Cide, Olympic, La Salle, etc) tienen un gran material humano para elegir y en cambio los pueblos deben aceptar los 10 o 15 jugadores que haya en la edad y muchas veces esa edad no corresponde a la parte física. Por ello creo que hubiese sido mucho más positivo el tratar de eliminar estas dos categorías ya que este año nos veremos privados de poder competir en igualdad de condiciones y suerte tenemos que la mayoría de los clubs de este grupo pertenecen a nuestra zona.

En alevines carecen los chicos de experiencia y además aún no tienen un entrenador exclusivo para ellos, además de faltarles fuerza física y suerte en el partido contra

el Sallista.

Los infantiles han tenido un comienzo muy fuerte, pero a la larga pueden hacer un buen papel ya que hay un plantel preparado por Mascaró que creemos (y así lo ha venido haciendo) podrá enseñarles y prepararlos adecuadamente.

Los juveniles demostraron el pasado domingo que si se olvidasen de protestar al primer encontronazo con el adversario o de criticarse mutuamente cuando no salen las cosas bien hay un buen plantel (mimbres, Sr. Juan) y supieron estar en el terreno con buenas maneras, y prueba de ello este 4-0, con goles de Damián, Piris Esteva y Ferrer.

Los aficionados van dejando mal sabor de boca, ya que son excesivos los resultados obtenidos en su contra, y es que si de verdad quiere cuidarse a esos jóvenes, hay que prepararlos adecuadamente, mirarlos, y seguirles, para poder exigir y dar posibilidades al que los tuviere, ya que no es muy agradable el ver que estos chicos carecen de la mínima aspiración y del mínimo interés cara a un posible ascenso o de interés en jugar bien.

Hace muchos años que hablamos de una re-estructuración en este nivel, y este año se ha hecho en cuanto a juventud, pero también debe hacerse en calidad y en sapiencia.

Mayol